

Grøde i Grønlands-forskningen

Nye initiativer til forskning i hav, søer, land, atmosfære, hav-is, gletsjere, Indlandsis, klædedragter, naturressourcer - og folkesundhed

Verden satser på Arktis - og det endda på samme tid både politisk, kommercielt, kulturelt og forskningsmæssigt. Ganske mange arktiske aktiviteter er blevet grundigt markedsført og evalueret omkring årsskiftet.

Tydeligst og helt overordnet kommer det til udtryk i forbindelse med Grønlands-forskningen. Alle danske universiteter har de seneste år markant styrket forskningsindsatsen i Grønland. Det er hidtil især sket ved, at de har oprettet tværgående forskningscentre ved de enkelte universiteter. Men nu tager Ministeriet for Forskning, Innovation og Videregående Uddannelser sammen med universiteterne initiativ til en bedre koordinering og dermed også et bedre udbytte af de mange allerede igangværende forskningsaktiviteter - medens helt nye aktiviteter stilles i udsigt.

Det nye koordineringsorgan er holdt over dåben i december og døbt Forum for Arktisk Forskning. Rigtigt udnyttet kan det blive et forum til gavn for hele rigsfællesskabet. For i det nye forum får ikke blot de danske universiteter sæde. Også Iisimatusarfik og Naturinstituttet i Nuuk samt Færøernes Universitet i Torshavn kommer med. Desuden GEUS (De geologiske undersøgelser for Danmark og Grønland), Statens Serum Institut i København, Danmarks Meteorologiske Institut og Forsvarsministeriet.

Grønlands Selvstyre, Færøernes Landsstyre og Forsknings- og Uddannelsesministeriet i Danmark får observatørstatus, således at alle tre rigsdele får ensartede muligheder for direkte at udnytte den ekspertise, der opbygges.

Desuden oprettes et nyt polarsekretariat i Forsknings- og Uddannelsesministeriet, som ligeledes skal medvirke til at skabe et bedre overblik over de mangeartede og ofte ganske komplicerede arktiske forskningsaktiviteter. Tanken er, at sekretariatet skal fungere som en fælles indgang til den arktiske forskningsverden for både forskningsinstitutioner, ministerier og fonde.

Sekretariatets første opgave bliver at tilvejebringe et overblik over igangværende arktisk forskning på danske forskningsinstitutioner og udsende en rapport om denne forskning. Sekretariatet skal desuden afvikle en årlig polarforskerkonference og i tilknytning hertil holde et årligt topmøde mellem uddannelsesministrene fra Grøn-

land, Færøerne og Danmark.

At der kan blive rigtigt meget at holde styr på, blev årsmødet i december på Arktisk Forskningscenter ved Aarhus Universitet et konkret eksempel på. Kalenderåret 2013 har været det første hele år i centerets levetid. Det har været et travlt år med hele 32 forskellige forskningsprojekter med base i Nuuk og med omkring hundrede deltagende forskere i perioden fra februar til oktober. Sammenlagt har forskerne arbejdet 1600 døgn i felten i Grønland.

Ikke overraskende kan man på den baggrund allerede nu tillade sig at konstatere, at fjordsystemerne omkring Nuuk hører til blandt de bedst udforskede områder i hele Arktis. Resultaterne vil, i takt med at de publiceres, afgørende bidrage til at forstå og fremskrive effekterne af klimaforandringerne i Arktis. Men der er endnu mange analyser, som mangler at blive gennemført, og i 2014 vil hovedindsatsen blive flyttet fra Nuuk-regionen til det højarktiske Nordøstgrønland.

Men med udgangspunkt i Naturinstituttet i Nuuk og med stor logistisk hjælp herfra er der i 2013 blevet arbejdet i havet, i søerne, i atmosfæren, på havisen, ved gletsjere og på Indlandsisen - samt med sundhedstilstanden i befolkningen.

Det hele har kun kunnet lade sig gøre koordineret på så kort tid, fordi Naturinstituttets nye forskningsskib »Sanna« har været til rådighed i fire perioder, ligesom Naturinstituttets mindre både har været i flittig anvendelse. Desuden har man kunnet rekvirere helikopterassistance for at genneføre nogle af forskningsopgaverne.

Naturinstituttet i Nuuk har også lagt laboratorier til de mange videnskabelige eksperimenter, der er blevet udført i 2013. Årsmødet i Aarhus i december samlede forskere fra alle delprojekter. De kunne fremlægge de første spæde og samtidig spændende resultater med henblik på senere at inddrage hinandens resultater i en samlet analyse af »den arktiske sundhedstilstand«.

Emnets vigtighed taget i betragtning bør det blive både til en videnskabelig afhandling og til en mere populær fremstilling, der kan læses af de mennesker, som bor i Arktis.

Hvorledes mennesker gennem tiderne har klædt sig i Arktis, og hvorledes koloniseringen sydfra har påvirket inuit-klædedragten i perioden fra 1700 til 1930, bliver genstand for et nyt toårigt forskningsprojekt 2014-2015. Projektet er blevet til som et samarbejde mellem Grønlands Nationalmuseum i Nuuk, Nationalmuseet i København og Center for Tekstilforskning. Det finansieres via et særskilt stipendium fra Sapere

Aude-programmet, som er et prestigefyldt forskningsprogram, der skal udvikle særlige forskningstalenter.

Det er Peter Andreas Toft fra SILA, Arktisk Center ved Etnografisk Samling på Nationalmuseet i København, der i december 2013 fik tildelt forskningsstipendiet, som forpligter ham til ikke blot at studere europæisk indflydelse på arktiske klædedragter i Grønland og Canada, men også inuits påvirkning af europæisk klædedragt. For processen gik begge veje! »Identitet« er et nøgleord i projektet. »Klæder skaber folk«, siger et gammelt mundheld. Derfor kan man aflæse folks identitet og kulturelle tilhørsforhold i dragter og dragtdetaljer.

På den måde giver det bred kulturhistorisk indsigt at studere, hvorledes dragter i Arktis er blevet brugt dels funktionelt, dels som identitetsmarkører af både inuit og europæere i kolonitiden som led i en langstrakt kulturel sammensmeltningproces.

I projektet indgår historiske dragter fra seks arktiske regioner, fire i Grønland og to i Canada. Projektet giver også mulighed for at besøge det kulturhistoriske museum i Oslo og det hollandske nationalmuseum, som rummer vigtige samlinger med dragter og fotografier.

»Sapere Aude« er intet mindre end et decideret forskerkarriereprogram, et talentudviklingsprogram for den absolutte forskerelite. Det blev oprettet i 2010 med det formål at udstikke klare karriereveje for de bedste forskere, så de kan fastholdes i en forskningskarriere. Dette forskningspolitiske udspil kommer nu også Grønlandsforskningen til gode.

»Sapere Aude« betyder direkte oversat »Vov at vide« - i betydningen »hav mod til at tænke selv« eller »vov den frie tanke« - et forskningspolitisk slogan, der gerne kunne udbredes til at have gyldighed for alt formidlingsarbejde.

I den forbindelse glider tankerne let til et inspirerende grønlandsk forbillede. På samme tid som Sapere Aude-stipendiet blev tildelt Peter Andreas Toft, udsendte forfatteren og foredragsholderen Erik Torm nemlig 19. december en revideret udgave af »Grønland for 100 år siden /Kalaallit Nunaat ukiut-t matuma siornagut«. Førsteudgaven hed lakonisk »Tre schweiziske ekspeditioner i Grønland«. Her kan man bl.a. følge klædedragtens udvikling omkring forrige århundredskifte.

Den reviderede udgave har medtaget flere historiske fotos samt enkelte aktuelle billeder fra de samme lokaliteter. Desuden er bogen nu delt op i en dansk-grønlandsk udgave og en engelsk-fransk udgave, den sidste tydeligt tilrettelagt med henblik på den Uummanaq-udstilling, som forfatteren netop har åbnet i Paris. Begge udgaver kan rekvireres ved henvendelse til Uummanaq Polar Institute. Prisen er 150 kroner. Hele beløbet tilfalder børnehjemmet i Uummanaq.

En lige så glædelig indsats i det stadigt bredere formidlingsarbejde omkring Grønlands-forskningen er den dokumentarfilm, som Haslund Film har produceret om »Ekspeditionen til verdens ende« i 2011, og som netop er vist to gange i Danmarks Radios aktuelle dokumentarserie Dokumania. Filmen er stort tænkt og storslået udformet. Men så meget anderledes end traditionelle ekspeditionsfilm, at den folder sig bedst ud, anden gang man ser den. Dette er ingen kritik. Tværtimod. Men naturscenerne fra de mest utilgængelige egne i Nordøstgrønland er så overvældende, at man undertiden føler trang til at bede forskerne om dog for en stund at standse al deres fabulering - og lade naturen selv tale. Det gør den i disse omgivelser mere overbevisende end de

ISUMA / KLUMME

Erik Lund

Tusagassioortuuvog atuakkiortuullunilu 1954-imiili apeqqutunik Kalaallit Nunaannut nunanullu avannarlernut tunngasunik suliaqarsimasog

Jornalist og forfatter og har arbejdet med grønlandske og nordiske spørgsmål siden 1954

fleste medbragte forskere og filosoffer.

En markant undtagelse er dog geologen Minik Rosing, der midt i ødemarken får os til spontant at begribe, hvor chokerende kort en parentes i jordens historie menneskeheden udgør - og at jorden og livet nok skal overleve den dag, menneskene bukker under, måske fordi menneskene ikke længere evner at tilpasse sig de nye vilkår, de selv har skabt.

»Ekspeditionen til verdens ende« er en film af eksistentiel karakter, udfordrende udført i et nyt og ikke fuldt udforsket grænse-land mellem videnskab og kunst - udformet som en drengedrøm udlevet i voksenlivet. Naturen i Nordøstgrønland er ubetinget den stærkeste aktør i filmen. Det har fået en tv-kritiker til - i bedste mening - i Kristeligt Dagblad at skrive, at han havde undt Per Kirkeby at være med på akkurat den ekspedition. Anmelderen ved ikke, hvad han skriver om. Per Kirkeby var med! Han ville blot ikke filmes, medens han tegnede sine skitser fra Nordøstgrønland. Selv Minik Rosing kunne ikke overtale ham.

Udeladelsen af en stædig Per Kirkeby viser ind til det problem, som alle visuelle medier er underkastet: De kan kun skildre den del af virkeligheden, som er tilgængelig foran kameraet. Den eksistentielle film måtte udelade personer, som ikke ønskede at indgå i filmens fortælling. Den slags sker oftere, end offentligheden normalt får kendskab til. Selv en så fremragende dokumentarfilm som denne viser kun et udsnit af virkeligheden.

Det er blevet til noget så usædvanligt som en halvanden time lang ekspeditionsfilm uden digre resultatlistor og en til tider slet skjult forskerheroisme. Måske netop derfor virker filmen så vedkommende. Mødet mellem kunstnere, der stiller spørgsmål, og forskere, der prøver at give svar, er en invitation til en indre dialog, der kan fortsætte, når filmen slutter.

Den er langt fra en turistfilm, men en film, der eksistentielt taler til den enkelte. Nordøstgrønland har aldrig været os nærmere end i denne film!

Trangen til et gensyn melder sig dragende.

At drive forskning i disse omgivelser må kunne gøre forskere til kunstnere.

»Naturscenerne fra de mest utilgængelige egne af Nordøstgrønland er så o overvældende, at man undertiden føler trang til at bede forskerne om dog for en stund at standse al deres fabulering - og lade naturen selv tale. Det gør den i disse omgivelser mere overbevisende end de fleste medbragte forskere og filosoffer«.

Qeqqata Kommunia pissarsiorpoq Sisimiuni Teknikkimut Avatangiisinullu immikkoortortamut

- Ingerlatsinermut pisortaq
- Sulianik suliaqartartussaq

www.qeqqata.gl/atorfik-mmi-atorfiit-pillugit-annertunerusumik-paasisaqarit

Qeqqata Kommunia søger i Området for Teknik- og Miljø i Sisimiut

- Sektionsleder - Drift
- Arealsagsbehandler

Læs mere om stillingen på www.qeqqata.gl/job